

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Tulkkauspalvelu, yksilöllinen tarve, hankintasopimus, välillinen syrjintä, uhkasakko

Diaarinumero: YVTLTK/4XX/2018

Antopäivä: XX.XX.2019

Hakija on henkilö, jolla on kuulonäkövamma. Hänelle on myönnetty Kansaneläkelaitoksen (Kelan) tulkkauspalvelupäätöksellä oikeus saada Kelan tulkkauspalvelun kautta tulkkauspalvelua.

Hakija on tehnyt tulkkitalauksen, jossa hän on tarvinnut taktiilitulkkausta, jossa viitotaan tulkkaus kuulonäkövammaisen kämmensyrjään. Tulkkia ei löydetty. Hakija oli ilmoittanut Kelalle vapaana olevan tulkin, mutta tulkkihakua ei voitu suunnata häneen, koska hän ei Kelan uudella hankintakaudella tarjoa kuulonäkövammaisille tulkkausta. Kyseinen tulkki kuitenkin tulkkaa hakijalle vakituisesti hänen opinnoissaan, mikä on järjestetty suoramankinnalla. Kela voi poikkeuksellisesti asiakkaan pyynnöstä tiedustella yksittäistä tulkkia, mikäli kuulonäkövammaisten palvelun tuottamiseen hankitusta resurssista ei vapaata tulkkia löydy. Tällöin kuitenkin asiakkaan kyseisessä tilauksessa tarvitsema tulkkausmenetelmän on vastattava sitä tuotetta, johon tulkki on Kelan hankinnassa hyväksytty.

Hakija katsoi, että Kela oli syrjinyt häntä hänen vammaisuutensa perusteella, kun Kela ei välittänyt hänelle vapaata ja kuurosokeisiin erikoistunutta tulkkia.

Kela totesi noudattavansa hankintalakia ja tehneensä palveluntuottajien kanssa hankintasopimuksen. Hankintasopimusta ei hankintalain mukaan saa olennaisesti muuttaa sopimuskauden aikana. Sopimusta ei voida myöskään laajentaa koskemaan sellaista tulkkauspalvelua, jota palveluntuottaja ei ole tarjouksessaan tarjonnut tai aluetta, joka ei ole sisältynyt tarjoukseen. Kela katsoi, että voimassa olevan lainsäädännön näkökulmasta Kelan menettelyä ei voida pitää yksittäistä asiakasta vammaisuuden perusteella syrjivänä, eikä hakija tullut epäsuotuisammin kohdelluksi muihin Kelan tulkkauspalvelun asiakkaisiin verrattuna.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että sinänsä hyväksyttävän, hankintalain ja hankintasopimuksen noudattamiseen liittyvän tavoitteen saavuttamiseksi käytetty keino ei ollut asianmukainen ja tarpeellinen yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Lautakunta katsoi, että Kela on välillisesti syrjinyt hakijaa niin, että hän on joutunut epäedullisempaan asemaan kuulonäkövammaisuutensa perusteella ja kielsi Kelaa jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyään sekä asetti kieltopäätöksen tehosteeksi 25 000,- euron uhkasakon.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on henkilö, jolla on kuulonäkövamma. Hänelle on myönnetty Kansaneläkelaitoksen (Kelan) tulkkauspalvelupäätöksellä oikeus saada Kelan tulkkauspalvelun kautta tulkkauspalvelua.

Hakija on 6.4.2018 tehnyt tulkkitalauksen, jossa hän on tarvinnut taktiilitulkkaukseen, jossa viitotaan tulkkaus kuulonäkövammaisen kämmensyrjään. Tulkkia ei ole löydetty. Hakija on ilmoittanut Kelalle vapaana olevan tulkin, mutta tulkkihakua ei ole voitu suunnata häneen, koska hän ei Kelan uudella hankintakaudella tarjoa kuulonäkövammaisille tulkkausta. Kyseinen tulkki kuitenkin tulkkaa hakijalle vakituisesti hänen opinnoissaan, mikä on järjestetty suoramääräyksellä. Kela voi poikkeuksellisesti asiakkaan pyynnöstä tiedustella yksittäistä tulkkia, mikäli kuulonäkövammaisten palvelun tuottamiseen hankitusta resurssista ei vapaata tulkkia löydy. Tällöin kuitenkin asiakkaan kyseisessä tilauksessa tarvitsema tulkkausmenetelmän on vastattava sitä tuotetta, johon tulkki on Kelan hankinnassa hyväksytty.

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa Kelan syrjineen hakijaa. Hakija vaatii päätöksen tehosteeksi uhkasakon asettamista.

Hakijan perustelut

Hakija katsoo, että Kela on syrjinyt häntä hänen vammaisuutensa perusteella, kun Kela ei ole välittänyt hänelle vapaata ja kuurosokeisiin erikoistunutta tulkkia. Hakijan mukaan Kela yrittää kiertää lautakunnan aiemmin antamaa päätöstä (YVTltk 2xx/2017, antopäivä xx.xx.2017, ei lainvoimainen). Hakija katsoo Kelan asettaneen näennäisesti yhdenvertaisen säännön, jonka mukaan hakijalle ei voida tarjota hänen tilauksessaan olevaa tulkkausmenetelmää, kun se ei vastaa sitä tuotetta, johon tulkki on Kelan hankinnassa hyväksytty. Kelan lakisääteisenä velvoitteena on saattaa hakija muiden kanssa yhdenvertaiseen asemaan välittämällä tulkki. Hakija toteaa, että monien kuulonäkövammaisten tulkkausmenetelmä poikkeaa näkevien kuurojen tai kuulovammaisten tulkkausmenetelmistä, jolloin Kelan antama väliaikainen ohjeistus ei käytännössä usein toimi. Hakija katsoo, että asiassa on kyse myös kohtuullisten mukautusten epäamisestä.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa ja vastustaa uhkasakon asettamista.

Vastaajan perustelut

Kela toteaa noudattavansa hankintalakia ja tekee palveluntuottajien kanssa hankintasopimuksen. Hankintasopimusta ei hankintalain mukaan saa olennaisesti muuttaa sopimuskauden aikana. Sopimusta ei voida myöskään laajentaa koskemaan sellaista tulkkauspalvelua, jota palveluntuottaja ei ole tarjouksessaan tarjonnut tai aluetta, joka ei ole sisällynyt tarjoukseen. Selvyiden vuoksi Kela toteaa, että jos palveluntuottaja on tarjonnut tarjouksessaan vain esimerkiksi puhevammaisten tulkkauspalvelun tuottamista, ei palveluntuottaja voi sopimuskauden aikana ryhtyä tuottamaan kuulovammaisten tai kuulonäkövammaisten tulkkauspalvelua, eikä muuttaa tai lisätä nimettyjä kuntia alkuperäisestä tarjouksestaan poiketen. Palvelu tuotetaan sen mukaan, kuin se on hankittu.

Tulkkauspalvelussa otetaan huomioon mahdollisimman hyvin palvelunkäyttäjän toivomukset. Tulkkauspalvelun asiakkailta ei ole subjektiivista oikeutta valita Kelan järjestämää tulkkauspalvelua joltain tietyltä palveluntuottajalta tai sellaiseksi ehdottamaltaan, vaan palveluntuottaja määräytyy hankinnassa rakennetun puitejärjestelmän mukaisesti. Kela katsoo, ettei palvelua voida järjestää asiakkaan toivomusten tai mielipiteiden perusteella, vaan tulkkauspalvelun tulisi olla laadukasta ja kyseessä olevalle asiakkaalle soveltuvaa yleisesti käytettävien laatumääritelmien mukaisesti.

Käsiteltävänä olevassa tapauksessa palveluntuottaja ei ole tullut hankinnassa valituksi kuulonäkövammaisten tulkkaukseen. Kela ei siten ole voinut hankkia palveluntuottajalta kuulonäkövammaisten tulkkauspalvelua (taktiilia), vaikka tulkki on ollut pätevä tähän, koska hankinnassa hänen työnantajaansa ei ole tullut valituksi kuulonäkövammaisten tulkkaukseen.

Kela on valittanut hakijan mainitsemasta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätöksestä (YVTltk 2xx/2017, xx.xx.2017). Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksen (jatkossa VATU-keskus) väliaikaisen ohjeistuksen mukaan poikkeuksellisesti voidaan välittää eri asiakasryhmän tulkki, jos asiakas olisi jäämässä kokonaan ilman tulkkausta. Edellytyksenä kuitenkin on, että hakija tätä nimenomaisesti pyytää sen jälkeen, kun on todettu, ettei oman asiakasryhmän tulkkia voida tilaukseen välittää. Lisäksi tulkin on tullut Kelan hankinnassa hyväksytyksi toisen asiakasryhmän tulkiksi ja asiakkaan kyseisessä tilauksessa tarvitsema tulkkausmenetelmä vastaa sitä tuotetta, johon tulkki on Kelan hankinnassa hyväksytty.

Hakija on tilauksessaan ilmoittanut tarvitsevansa taktiiliviittomista. VATU-keskus ei voi varata tai tiedustella kuulovammaisten tulkkia tilanteessa, jossa hakija ei pysty käyttämään muita kuin kuulonäkövammaisten palvelua tuottamaan hyväksyttyä tulkkia. Tilauksen tulkkausmenetelmän on vastattava sitä tuotetta, johon tulkki on hankinnassa hyväksytty. Kyseessä olisi muutoin myös hankintasopimuksen olennainen muutos, joka olisi hankintalain vastaista. Kela viittaa myös laatuvaatimukseen ja asiakasturvallisuuteen. Kela myös katsoo, että asiakkaan tulisi antaa tosiasiallinen mahdollisuus löytää tulkki niin, että tulkkityö tehdäisiin mahdollisimman ajoissa.

Hakija ei ole tuonut esiin, että voisi käyttää muuta kuin tilauksessa mainittua taktiilia. Hakija ei ole myöskään pyytänyt saada tulkkia, joka ei täytä Kelan kuulonäkövammaisten tulkkaukselle asettamia korkeampia koulutusvaatimuksia. Kela katsoo, että hakija ei ole myöskään hakemuksessa tai sen yhteydessä esittänyt pyyntöä siitä, että jollei yhtään kuulonäkövammaisten tulkkaukseen hankinnassa hyväksyttyä vaativan tason englantia osaavaa tulkkia ole vapaana, hänelle voitaisiin tässä yksittäistapauksessa järjestää hankinnassa kuulovammaisille hyväksytty tulkki.

Kela katsoo, että voimassa olevan lainsäädännön näkökulmasta Kelan menettelyä ei voida pitää yksittäistä asiakasta vammaisuuden perusteella syrjivänä menettelynä. Hakija ei ole Kelan käsityksen mukaan tullut epäsuotuisammin kohdelluksi muihin Kelan tulkkauspalvelun asiakkaisiin verrattuna. Kela katsoo, ettei ole menetellyt hakemuksessa esitetyn tavoin yhdenvertaisuuslain säännösten vastaisesti.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Kelan menettely on syrjinyt hakijaa hänen kuulonäkövammaansa liittyvän syyn perusteella. Lautakunta kieltää Kelaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää ja asettaa päätöksen tehosteeksi 25 000 euron suuruisen uhkasakon.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, onko vastaaja syrjinyt hakijaa hänen kuulonäkövammaansa liittyvän syyn perusteella, kun vastaaja ei ole välittänyt hakijalle tulkkia, jota ei ole hyväksytty kuulonäkövammaisten tulkiksi Kelan hankinnassa.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain (731/1999) 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan syrjintä muun ohella vammaisuuden perusteella on kielletty.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Väliällisenä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan sitä, että näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla. Lain 15 §:n 2 momentin mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetun lain (133/2010, jäljempänä tulkkauspalvelulaki) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on, edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Tulkkauspalvelulain 5 §:n mukaan oikeus tulkkauspalveluun on henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen. Lisäksi edellytyksenä on, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino.

Tulkkauspalvelulain 10 §:n mukaan Kansaneläkelaitos voi järjestää tulkkauspalvelun joko tuottamalla palvelun itse tai hankkimalla sen muilta palveluntuottajilta. Kansaneläkelaitoksen tulee järjestää tulkkauspalvelu kokonaistaloudellisesti edullisimmin, huomioiden samalla asiakkaiden yksilölliset tarpeet. Vaativissa tulkkaustilanteissa palvelu voidaan järjestää siten, että käytettävissä on kaksi tai useampia tulkkeja. Tulkkauspalvelua järjestettäessä on otettava huomioon

palvelunkäyttäjän toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa.

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltä rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltä ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä olettamien syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä tai vastatoimista ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletama syrjinnän tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Hakijan esiin tuoma yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan xx.xx.2017 antama päätös (YVTltk 2xx/2017, ei lainvoimainen) on koskenut tulkki koulutusvaatimuksia. Lautakunta katsoi, että hakijaa oli syrjitty, koska Kela ei ollut joutanut tulkki koulutusvaatimuksista ja Kela oli asettanut kuulonäkövammaisen hakijan epäedullisempaan asemaan kuin näkevät kuulovammaiset tulkkauspalvelun asiakkaat. Yhdenvertaisuus- ja tasa- arvolautakunta toteaa, että tässä käsiteltävässä asiassa ei ole kuitenkaan kyse tulkki koulutusvaatimuksista.

Hakijalle ei ole tarjottu tulkkausta, koska Kelan hankinnassa hyväksyttyä kuulonäkövammaisille tulkkaavaa tulkki ei ole ollut saatavilla. Tulkkauspalvelua järjestettäessä on otettava huomioon palvelunkäyttäjän toivomukset ja yksilölliset tarpeet. Hakijalle ei ole tarjottu hänen ehdottamaansa tulkki, koska tulkki ei ole hankinnassa hyväksytty tulkkaamaan kuulonäkövammaisille ja hakijan tarvitsema tulkkausmenetelmä (taktiili) ei vastaa sitä tulkkausmenetelmää ja -tuotetta, johon hakijan ehdottama tulkki on valittu hankinnassa. Hakija on jäänyt ilman tulkkausta 6.4.2018.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden (HE 19/2014 vp, s. 76) mukaan välillistä syrjintää voi olla menettely, jonka seurauksena johonkin tiettyyn, henkilöön liittyvien syiden perusteella määräytyvään ryhmään kuuluva henkilö joutuu muihin nähden erityisen rajoituksen, vaatimuksen, rasitteen, veloitteen tai muun haitan kohteeksi. Säännön, perusteen tai käytännön välillinen syrjivyyden ilmenee usein siten, että johonkin tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden on tosiasiallisesti vaikeampi täyttää jokin asetettu edellytys tai siten, että valitulla toteuttamistavalla on kielteisiä vaikutuksia nimenomaan ja vain heihin.

Tässä tapauksessa Kelan käytäntö siitä, ettei toisen tulkkaustuotteen tulkkiä välitetä kuin väliaikaisen ohjeistuksen mukaisissa hyväksytyissä tilanteissa, on johtanut hakijan tulkkauspalvelun epäämiseen. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella hakijan itsensä ehdottama kuulonäkövammaiselle pätevä tulkki olisi ollut vapaana. Kelan väliaikaisen ohjeistuksen perusteella hakija ei voisi saada kuulovammaisten tulkkiä, koska hän tarvitsi tilauksessaan taktiilia, joka ei ole kuulovammaisille tarkoitettu tulkkausmenetelmä. Kelan käytäntö tulkkaustuotteiden rajaamisessa on näennäisesti yhdenvertainen käytäntö, joka on saattanut hakijan kuulovammaisia tulkkauspalveluja tarvitsevia epäedullisempaan asemaan kuulonäkövammaan liittyvän syyn takia. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa on tällä perusteella syntynyt oletama yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettu välillistä syrjinnästä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan syrjintäolettamien kumoamiseksi olisi Kelan käytännöllä oltava hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot asianmukaisia ja tarpeellisia. Kela on palveluntarjoajana halunnut asettaa käytännön, jonka tarkoitus on ollut tuottaa hyvää ja pätevää palvelua. Kela on vedonnut asiassa hankintalakiin, hankintasopimukseen, asiakasturvallisuuteen ja tulkkauksen laatuun.

Kela on todennut, että väliaikaisen ohjeistuksensa mukaan Kela voi asiakkaan pyynnöstä tiedustella yksittäistä tulkkiä, mikäli kuulonäkövammaisten palvelun tuottamiseen hankitusta resurssista ei vapaata tulkkiä löydy. Tällöin kuitenkin asiakkaan kyseisessä tilauksessa tarvitsema tulkkauksen menetelmän on vastattava sitä tuotetta, johon tulkki on Kelan hankinnassa hyväksytty. Hakija on tarvinnut käsiteltävänä olevassa asiassa taktiilia. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että väliaikainen ohjeistus on joustamaton, eikä se sovellu kuulonäkövammaiselle hakijalle, joka useimmiten tarvitsee sellaisia tulkkauksen menetelmää, jota kuulovammainen tulkkauksen palvelun käyttäjä ei tarvitse. Asiassa saadun selvityksen perusteella tällöin käytännössä hakijalle, kuulonäkövammaisena, ei voida ohjeistuksen mukaan välittää toisen asiakasryhmän tulkkiä, vaikka tulkki olisikin pätevä tulkkamaan taktiiliviittomilla.

Kelan käytäntö tulkkaukstuotteiden rajaamisessa on johtanut siihen, että hakija ei ole saanut lainkaan tulkkauksta 6.4.2018, eikä Kela ole tiedustellut kuulovammaisille tulkkaukseen tulkkien saatavuutta, vaikka hakija on saattanut Kelan tietoon käytettävissä olevan vapaan ja pätevän tulkin tilaukseensa. Myöskään Kelan antaman väliaikainen ohjeistus ei ole mahdollistanut tulkin välittämistä hakijalle. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Kelan käytäntö tulkkaukstuotteiden rajaamisessa on joustamaton, eikä sitä sovellettaessa ole otettu huomioon kuulonäkövammaisten yksilöllisiä tarpeita tulkkauksen palvelulain 10 §:n mukaisesti.

Kela on selvittänyt noudattavansa hankintalakiä ja hankintasopimusta tulkkauksen palvelua järjestäessään. Kela on kuitenkin jo aiemmin poikennut hankintasopimuksestaan esimerkiksi tekemällä suorahankintoja. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei hankintalakiä ole seurannut estettä tässä asiassa hakijan tarvitseman tulkkauksen tilauksen toteuttamiselle, etenkin kuin suorahankinta on hankintalain 110 §:n mukaan mahdollista. Vaikka erilainen kohtelu perustuisi välillisesti hankintalain asettamiin vaatimuksiin, olisi sillä silti oltava asianmukainen ja tarpeellinen keino tavoitteen saavuttamiseksi.

Asiaa arvioitaessa on myös otettava huomioon, että tulkkauksen palvelun järjestämisessä on kyse julkisen vallan käytöstä ja perustuslain 22 §:n julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lisäksi huomioitavaa on perustuslain 22 §:n mukainen perus- ja ihmisoikeusmyönteinen laintulkinnan periaate ja tulkkauksen palvelulain tarkoitus sen 1 §:n mukaisesti edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että sinänsä hyväksyttävän, hankintalain noudattaminen ja hankintasopimuksen noudattamiseen liittyvän tavoitteen saavuttamiseksi käytetty keino ei ole ollut asianmukainen ja tarpeellinen yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Se seikka, että hakija on tehnyt tilauksen hyvin lähellä tulkkauksen tapahtumaa, ei anna aiheutta muuttoa tätä arviota.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Kela ei ole tulkkauksen palvelulain 10 §:n mukaisesti huomioinut hakijan toiveita ja yksilöllisiä tarpeita tulkkauksen palvelua järjestettäessä, ottaen erityisesti huomioon, että hakijan tulkkauksen pyyntöön olisi ollut käytettävissä kuulovammaisille tulkkamaan hyväksytty tulkki, ja kuulonäkövammaisen henkilön tulkkauksen palvelun luonne subjektiivisena oikeutena. Asiassa on myös huomioitava korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisussaan 12.1.2018 (KHO 2018:16) antama linjaus siitä, että henkilökohtaisen avun

luonteesta subjektiivisena oikeutena seuraa, ettei henkilökohtaista apua saa järjestää siten, että sen käyttö järjestämistavan vuoksi tosiasiaassa estyy.

Edellä esitetyin perustein yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei Kela ole kyennyt kumoamaan asiassa syntynyttä syrjintäolettaa. Näin ollen lautakunta katsoo, että Kela on välillisesti syrjinyt hakijaa niin, että hän on joutunut epäedullisempaan asemaan kuulonäkövammaisuutensa perusteella. Lautakunta kieltää Kelaa jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyään.

Hakija on hakemuksessaan ilmoittanut, että kyse on myös kohtuullisten mukautusten epäämisestä. Koska yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Kelan menettely tässä tapauksessa on ollut hakijaa välillisesti syrjivää vammaisuuden perusteella, ei kohtuullisten mukautusten epäämistä arvioida erikseen.

Johtopäätös

Edellä todetuin perustein yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Kelan menettely hakijan tulkkauspalvelun järjestämisessä on ollut yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettua hakijan välillistä syrjintää hänen vammaisuutensa perusteella. Lautakunta kieltää Kelaa jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyään.

Uhkasakko

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi asettaa antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Hakija on vaatinut uhkasakon asettamista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätöksen tehosteeksi.

Uhkasakon määrittämiseen ja tuomitsemiseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa säädetään. Uhkasakkolain (1113/1990) 4 §:n mukaan viranomainen voi asettaa uhkasakon, jos niin on laissa säädetty. Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Uhkasakkolain 6 §:n 3 momentin mukaan määrääjän pituutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Ottaen huomioon, että Kelan menettely on ollut toistuvaa sekä perustuslain 22 §:n julkisen vallan velvollisuuden turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo aiheelliseksi asettaa kieltopäätöksensä tehosteeksi 25 000 euron uhkasakon.

Lautakunnan päätöstä on noudatettava kolmen kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksisaamisesta lukien. Päätöstä on noudatettava yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain 13 §:n 4 momentin mukaan muutoksenhausta huolimatta, ellei hallinto-oikeus toisin määrää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Perustuslaki (731/1999) 22 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2, 8, 10, 13, 15, 20 ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (133/2010) 1, 5 ja 10 §

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annettu laki (1327/2014) 13 §

Uhkasakkolaki (1113/1990) 4, 5, 6, 7, 8, 22, 23, 24 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Riitta-Maija Jouttimäki, Pirkko Mahlamäki, Timo Saranpää ja Milka Sormunen. Asian esittelijä Julia Puumalainen.